

JOGI ÁLLÁSFOGLALÁS

*tanulófelvételről, iskolaképviselő választásáról, fenntartói jogokról
a Waldorf-kerettanterv és a hatályos jogszabályok alapján*

A magyarországi Waldorf-iskolák a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. tv. (Nkt.) 9. § (8)-(10) bekezdésének felhatalmazása alapján az emberi erőforrások minisztere 21140-2/2013/KOIR. számú 2013. május 2-án kelt határozatával jóváhagyott alternatív kerettanterv „**A magyar Waldorf-iskolák kerettanterve**” (a továbbiakban: Kerettanterv) szerint látják el köznevelési alapfeladataikat. A miniszter által jóváhagyott Waldorf-kerettanterv rendelkezései az Nkt. 9. § (8)-(10) bekezdései alapján az általános jogszabályi előírások helyébe lépve kötelező érvényűek a Waldorf-név használati jogával rendelkező iskolák és fenntartók, valamint az ügyeikben eljáró köznevelési hatóságok számára egyaránt.

A Kerettanterv a törvény által megengedett körben az általános köznevelési jogszabályoktól eltérő rendelkezéseket tartalmaz, így eltérő az iskolai vezetői modell, a fenntartó és iskola kapcsolata, ezért a Waldorf-iskoláknak az intézményvezetés tekintetében a kerettantervi rendelkezéseket kell alkalmazniuk. A Kerettanterv – összhangban az Nkt. magánintézményekre vonatkozó 31. § (2) bek. a)-b) pontjának szabályozásával – kimondja, hogy a Waldorf-iskola nem kötelező felvételt biztosító iskola, amely elvárja és vizsgálja a megalapozott iskolaválasztás érdekében a szülők Waldorf-pedagógia iránti elkötelezettségét, és az alapelvek között meghatározza a tanulófelvétel alapelveit. A Kerettanterv a vezetői modell, a fenntartó és iskola együttműködése, valamint a tanulófelvétel tekintetében a részletes szabályozást – a kerettantervi alapelvek mentén – az egyes Waldorf-iskolák hatáskörébe utalja.

1. Tanulófelvétel

A Kerettanterv az Alapelvek között részletesen szól a tanulófelvétel kérdésköréről, azt is kimondva, hogy a Waldorf-iskola nem kötelező felvételt biztosító iskola.

Az „Osztályösszetétel pedagógiai elvei, tanulófelvétel”, a „Felvétel az első osztályba”, a „Felvétel a magasabb osztályokba” és „Felvétel a középiskolába” cím alatt tartalmazza azokat az elveket, amelyek mentén az iskolák döntenek a tanulófelvételről. Különbséget tesz az elsős felvétel és a magasabb osztályba történő felvétel között: elsősök esetében osztályalakításról lévén szó az osztályösszetétel elvei hangsúlyosak, a magasabb osztályba lépéseknél pedig már egy meglévő osztály és a jelentkező tanuló viszonylatában kell döntést hozni. *A Kerettanterv által nevesített felvételi pedagógiai alapelvek: osztályon belül a nemek kiegyenlítettsége, a különböző temperamentumú, lelki alkatú gyermekek közötti arányosság, az integrálható SNI-sek osztálylétszámhoz viszonyított ideális 10%-os aránya, a szülők iskolaválasztási szempontjainak vizsgálata (a Waldorf-iskola, Waldorf-pedagógia választásának indokai, elkötelezettségük a pedagógia iránt), Waldorf-óvodából érkezők és az iskola tanulójának testvére előnyben részesítése, eltérő társadalmi rétegek képviselete az osztályban.*

A Waldorf-iskola a fenti elvek által biztosított mozgástérben dönt a tanulófelvételről, tehát jogszerűen csak az alapelvekből levezetve indokolható a tanulófelvétele elutasító iskolai határozat – ugyanis az iskolának mindenképp indokolt írásbeli határozat formájában kell a felvétel elutasításáról döntenie. Fontos kiemelni, hogy minden eset egyedi helyzet, az iskola egyedi döntéseket hoz. Nincs általános mérce sem a felvételre, sem az elutasításra vagy annak indokára vonatkozóan, hiszen ahogy egyedi minden elsős osztályba felvételizők egymás közötti összetétele a fenti elvek vizsgálata mentén, úgy egyediek a magasabb osztályba jelentkezők és az érintett osztályközösségek viszonylatai is. *Tehát minden felvételi eljárásban az iskola az adott jelentkezői körre és az adott esetre alkalmazza, értékeli és érvényesíti a kerettantervi elveket.* Így pl. lehetséges elutasítás arra hivatkozással, hogy az SNI-sek integrálható létszámát túllépné a gyermek felvétele és a felvételre jelentkező SNI-sek között a Waldorf-óvodás a felvételnél előnyt

élvezett. Ha ennyire nem egyértelmű és tényszerű az indok, lehetséges összességében az osztályösszetételre vonatkozó Waldorf-pedagógiai alapelvekre (és csak felsoroljuk ezeket) és a felvételre jelentkezők számára és körére utalva indokolni, hogy az iskola nem tudja teljesíteni a felvételi kérelmet.

Hangsúlyozni kell, hogy a gyermekfelvétel ugyan jogi szerephez jut, de a jelentkezők közötti választás elsődlegesen nem jogi kérdés. Az alapvető kérdés tehát az, hogy az iskola ténylegesen a gyakorlatban hogyan hoz döntést. A kerettantervi elvek érvényesülése mentén pedagógiai szempontból nyilván indokolható a döntés, ha pedig így van, akkor az általában jogi szempontból is helytálló lesz. Természetesen a jogi alapelveknek érvényesülniük kell így pl. az egyenlő bánásmód elvének (diszkrimináció tilalma). Fontos továbbá, hogy a jogszabályok tiltják a mérést, értékelést a felvétel során, ezért a határozatban a gyermekekre vonatkozó értékelés nem jelenhet meg.

2. Iskolaképviselő választása a Waldorf-iskolákban, fenntartói jogok gyakorlása

a) Iskolaképviselő választása

Az iskolaképviselő választásának kérdése az intézményvezetés kérdésköre.

A Kerettanterv „A Waldorf-iskolák szervezete és öngazgató rendszere” cím alatt részletesen szabályozza a Waldorf-iskola öngazgatás alapelveire épülő modelljét, amelyben

- az iskolát a tanári kollégium felelős testületként vezeti, dönt az iskolát érintő minden kérdésben és ellátja az igazgatói felelősség körébe tartozó feladatokat,
- a tanári kollégium választja meg az iskola képviselőjére hivatott iskolaképviselőt, aki minden esetben a kollégium döntésének megfelelően jár el,
- a tanári kollégium a saját döntésével az intézményvezetést részben vagy egészben átruházhatja, és a vezetői feladatok ellátásával – beszámolási és tájékoztatási kötelezettség mellett – egyszemélyben felelős igazgatót vagy néhány fős vezetői csoportot is megbízhat.

A fenti rendelkezések alapján egyértelmű, hogy a Waldorf-iskolában a tanári kollégium választja meg az elsődlegesen képviselői jogkörrel rendelkező iskolaképviselőt vagy dönthet arról, hogy egyszemélyben felelős igazgatóra bízta az intézményvezetést. Mindez következik abból a Kerettantervben deklarált Waldorf-pedagógiai működési alapelvekből, hogy az iskola vezetésére a tanári kollégium hivatott. Ebben a minőségében és felelősségében a vezetői, képviselői feladatok delegálására is kizárólagosan a kollégium jogosult, sem a szülői közösségnek, sem a fenntartónak a Kerettanterv külön nem biztosít jogkört az intézményvezető választásában.

A Kerettanterv tehát az öngazgatás alapelve okán az iskolaképviselő, igazgató tekintetében a törvényes fenntartói jogokat nem ismeri el, ezek Waldorf-iskola fenntartása esetén nem valódi döntési jogosítványok, hanem lényegében a tanári kollégium döntésének átvételével a magyar köznevelési struktúrában a fenntartóhoz telepített szerepnek megfelelés. Az iskolaképviselő, igazgató megbízása, illetve velük szemben a munkáltatói jogkörben alkalmazott munkáltatói intézkedések, beszámoltatás, megbízás visszavonása, munkaviszonyának megszüntetése a kerettantervi modell alapján a tanári kollégium kizárólagos kompetenciája, a fenntartónak döntési joga ezekben a kérdésekben nincs.

Az iskolaképviselő, igazgató választására, ennek lépéseire nincs a Waldorf-iskolákra kötelező szabály: a Kerettanterv nem tartalmaz ilyet, a jogszabályok szerinti pályázat pedig a magánintézményekre nem kötelező. Az intézményvezetővel szemben elvárt szakképesítési követelmények ugyanakkor a Waldorf-iskolákra is vonatkoznak, azzal, hogy a Kerettanterv a közoktatásvezetői szakvizsgával egyenértékűnek fogadja el a Waldorf Ház által szervezett akkreditált intézményvezető-képzésen szerzett képzést.

Összegezve tehát:

a tanári kollégium választja meg a saját maga által kialakított rendben az iskolaképviselőt, igazgatót, és a kollégium döntésével választott iskolaképviselőnek, igazgatónak ad megbízást a fenntartó. A tanári kollégium belátásán múlik az is, hogy kívánja-e a választásba bevonni a szülői közösséget, a fenntartó kuratóriumát vagy vezetőségét, és ha igen, milyen jogkörrel (szavazati jog, véleménynyilvánítás, egyetértés, jóváhagyás).

Az intézményvezetővel kapcsolatban indokolt felhívni a figyelmet arra is, hogy szükséges lehet a Waldorf-iskolák alapító okiratának pontosítása, az okiratok ugyanis általában a jogszabályok szövegét átvéve csak annyit tartalmaznak, hogy az intézményvezetőt a fenntartó bízta meg, nevezi ki, ez pedig nincs összhangban a Kerettantervvel. Szükséges tehát azt is a szövegbe iktatni, hogy az intézményvezetőt a Tanári Kollégium döntése, választása alapján bízta meg a fenntartó – ahogy ezt a Kerettanterv a pedagógus-munkakörök betöltéséhez szükséges végzettségek tárgyalásánál „Intézményvezető” cím alatt kifejezetten kimondja.

b) Fenntartói jogok

Az alapítvány kuratóriuma, az egyesület vezetősége (elnöksége) mint a Waldorf-iskola fenntartójának képviselője az iskolával kapcsolatban csak a köznevelési jogszabályokban a fenntartóhoz telepített jogokat gyakorolhatja – ide nem értve az intézményvezető megbízását az előző a) pontban foglaltak miatt – és ezeket is az iskolával kialakított együttműködésben, a Kerettanterv kötelező előírása folytán.

Fontos kiemelni ugyanakkor, hogy a köznevelési szabályozás iskolai modellje nem az öngazgatásra épülő Waldorf-iskola. A hatóságok tehát elvárják a Waldorf-iskoláktól is az általános szabályok szerint az intézményvezető fenntartótól származó megbízását, a képesítési követelmények teljesülését, elvárják továbbá az iskola törvényes működésének fenntartói ellenőrzését, illetve az iskola működésének alapjait meghatározó fenntartói döntéseket (pl. alapító okirat). A köznevelési jogszabályok egyfajta hierarchiát állítanak fel fenntartó és intézménye viszonylatában, amelybe az öngazgató struktúrából fakadó Waldorf-iskolai működés nehezen illeszthető. A Kerettanterv ennek feloldására az alapelvek között kimondja, hogy *a fenntartó és iskola kapcsolatában domináns és hangsúlyos az együttműködés* az iskola működése, mint közös cél érdekében. Az iskolák számára előírja, hogy szervezeti és működési szabályzatukban, egyéb belső szabályzatban megalkossák a fenntartóval való együttműködés rendjét, a tanári kollégium szervezeti és működési felépítését, ezen belül az intézményvezetői jogkörök megosztását, az egyszemélyi, testületi vagy közösségi döntés és felelősség területeit és szerveit.

A Kerettanterv az együttműködés dominanciájának deklarálásával egyenrangú partneri viszonyt teremt a fenntartó és iskola kapcsolatában, az öngazgatás és a feladatok delegálása alapelveként érvényesülése érdekében. A Waldorf intézményfenntartók a szülői közösség által Waldorf-iskola alapítására és fenntartására létesített civil szervezetek, ebből eredően a fenntartónak az iskola öngazgatásának biztosítása és tiszteletbentartása alapvető kötelessége. A törvényi szabályozást az alternatív Kerettanterv a vezetői modell tekintetében előzi (felülírja), a fenntartóra tehát a Kerettanterv előírásai kötelezőek.

Az iskolával kapcsolatos fenntartóhoz telepített fontosabb jogkörök és döntések jogszabályi köre:

- a) létesítés (alapító okirat tartalma), nevének, gazdálkodási jogkörének megállapítása, átszervezése (alapító okirat módosítása), megszüntetése, tevékenységi körének módosítása, fenntartói jog átadása,
- b) költségvetésének megállapítása, térítési díj, tandíj szabályozása, szociális kedvezmények feltételei,
- c) tanévben indítható osztályok száma,

- d) ellenőrizheti a gazdálkodást, törvényességet, hatékonyságot, szakmai munka eredményességét, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet, a tanuló- és gyermekbalesetek megelőzését,
- e) intézményvezetőjének megbízása, megbízás visszavonása, munkáltatói jogkör
- f) tantárgyfelosztás, továbbképzési program jóváhagyása
- g) pedagógiai program végrehajtásának, szakmai munka eredményességének értékelése
- h) pedagógiai program, házirend, SZMSZ ellenőrzése
- i) tanévenként egyszer intézményvezető átfogó beszámoltatása
- j) az iskola egyes döntéseivel szemben indított felülvizsgálati eljárás lefolytatása.

Fontos megjegyezni, hogy e jogkörök mellett a fenntartó felelősségét, kötelezettségét is szabályozzák a jogszabályok. A fenntartó felelős az iskola működéséhez szükséges személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek teljes körű biztosításáért, valamint az alapító okiratban és működési engedélyben foglaltak szerinti iskolai működésért. A fenntartói jogok lényegében e feladatok megvalósítására szolgálnak.

Waldorf-iskola esetében tehát a fenntartói működés akkor áll összhangban a Kerettantervvel, ha a fenntartó feladatait – ideértve az ehhez biztosított jogokat – az iskolával együttműködve valósítja meg, és ennek rendjét az iskola szmsz-ében szabályozzák vagy az szmsz a szabályozást külön együttműködési megállapodás körébe utalja.

Az együttműködés egyenrangú partnerséget feltételez, amelyben a felek elismerik egymás feladatait és felelősségét, az ehhez rendelt jogokat, és a feladatok ellátására olyan átlátható szervezeti és működési struktúrát dolgoznak ki, amelyben a kölcsönösséget részesítik előnyben az egyoldalú joggyakorlással szemben. Tehát pl. az intézményvezető beszámoltatása helyett azt vállalják, hogy kölcsönösen beszámolnak egymásnak tanévente: az intézményvezető átfogóan beszámol az iskolai működésről, a fenntartó pedig a fenntartói tevékenységről, a fenntartói ellenőrzések és értékelések a tanévente rendszeresen megtartásra kerülő fenntartói-iskolai közös konferencia keretében történnek meg, a döntési folyamatokat szabályozzák pl. a fenti a)-c) pont alatti kérdésekben stb. – és mindezek megvalósításának kereteit, szerveit, dokumentálását részletesen meghatározzák.

Budapest, 2014. november 13. napján

A Magyar Waldorf Szövetség jogi képviselőjében:

*dr. Németh Ágnes
ügyvéd*

(A Magyar Waldorf Szövetség és pedagógiai intézete, a Waldorf Ház keretében az együttműködés szabályozásának segítésére ajánlás, iratsegédlet előkészítés alatt)